

SHUKUR XOLMIRZAYEVNING “OLMA YEMADIM” HIKOYASIDA HALOLLIK VA INSON RUHIYATI

Bo‘ronova Maftuna Shaymardon qizi

Termiz davlat universiteti Yuridik fakulteti 1-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada o‘zbek adabiyotining yorqin namoyandalaridan biri bo‘lgan Shukur Xolmirzayevning “Olma yemadim” hikoyasi badiiy va mazmuniy jihatdan tahlil qilinadi. Hikoya markazida qahramonning ichki dunyosi, halollik, axloqiy tanlov va ijtimoiy muhit bilan bog‘liq hayotiy kechinmalari yotadi. Asarda inson ruhiyati, axloqiy prinsiplar, sadoqat va do‘stlar bosimi orqali yuzaga chiqadigan ichki kurashlar badiiy vositalar yordamida jonli tasvirlangan. Maqolada qahramonlar tizimi, muallifning realizmga asoslangan uslubi va hikoyaning ma’naviy, ijtimoiy va badiiy ahamiyati tahlil qilinadi.

KALIT SO‘ZLAR: Shukur Xolmirzayev, “Olma yemadim” hikoyasi, o‘zbek adabiyoti, realizm, inson ruhiyati, halollik, axloqiy tanlov, sadoqat, do‘stlar bosimi, ijtimoiy muhit, qishloq hayoti, hayotiy kechinmalar, ma’naviyat.

ANNOTATION: This article analyzes Shukur Xolmirzayev’s story “Olma yemadim” from both artistic and thematic perspectives. The story centers on the protagonist’s inner world, honesty, moral choices, and life experiences influenced by the social environment. It vividly depicts the human psyche, moral principles, loyalty, and internal struggles arising from peer pressure using literary devices. The article examines the system of characters, the author’s realism-based style, and the story’s spiritual, social, and artistic significance.

KEYWORDS: Shukur Xolmirzayev, “Olma yemadim” story, Uzbek literature, realism, human psyche, honesty, moral choice, loyalty, peer pressure, social environment, village life, life experiences, spirituality.

АННОТАЦИЯ: В данной статье анализируется рассказ Шукура Холмирзаева «Olma yemadim» с художественной и содержательной точек зрения. В центре внимания рассказа — внутренний мир героя, честность, моральный выбор и жизненные переживания, связанные с социальной средой. В произведении живо изображены человеческая психика, моральные принципы, преданность и внутренние конфликты, возникающие под давлением друзей, с помощью художественных средств. В статье рассматривается система персонажей,

реалистический стиль автора, а также духовное, социальное и художественное значение рассказа.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Шукур Холмирзаев, рассказ «Olma yemadim», узбекская литература, реализм, человеческая психика, честность, моральный выбор, преданность, давление со стороны друзей, социальная среда, деревенская жизнь, жизненные переживания, духовность.

ÖZET: Bu makalede, Özbek edebiyatının parlak temsilcilerinden Shukur Xolmirzayev'in "Olma yemadim" hikayesi sanatsal ve içerik açısından analiz edilmektedir. Hikaye, kahramanın iç dünyası, dürüstlük, ahlaki seçim ve sosyal çevre ile ilgili yaşam deneyimleri üzerine odaklanmaktadır. İnsan ruhu, ahlaki prensipler, sadakat ve arkadaş baskısından doğan içsel mücadeleler edebi araçlarla canlı bir şekilde aktarılmaktadır. Makalede karakter sistemi, yazarın realizm temelli üslubu ve hikayenin manevi, sosyal ve sanatsal önemi incelenmektedir.

ANAHTAR KELIMELER: Shukur Xolmirzayev, "Olma yemadim" hikayesi, Özbek edebiyatı, realizm, insan ruhu, dürüstlük, ahlaki seçim, sadakat, arkadaş baskısı, sosyal çevre, köy hayatı, yaşam deneyimleri, maneviyat.

Kirish

Shukur Xolmirzayev o'zbek adabiyotida inson ruhiyati va axloqiy qarorlarni chuqur badiiy vositalar orqali ifodalash bilan ajralib turadi. "Olma yemadim" hikoyasi shunday asarlardan biri bo'lib, u oddiy qishloq voqeasi orqali murakkab ruhiy jarayonlarni ochib beradi. Hikoya qahramoni Ahmadning ichki dunyosi, sadoqat, halollik va axloqiy tanlov masalalari markazda yotadi.

Hikoya sodda voqea bilan boshlanadi: qahramon do'stlari bilan sayrga chiqadi, yo'lida pishgan olma daraxtlarini ko'radi va ularni tatib ko'rish taklifini rad etadi. Shu oddiy lahza qahramonning ichki kechinmalari, prinsipga sodiqligi va ruhiy kurashlarini ochib beradi. Do'stlar bosimi va shirin mevalarning jozibasi ostida ham u halollikni tanlaydi, bu esa hikoyaning markaziy mavzusi bo'lgan axloqiy prinsip va shaxsiy qadr-qimmatni yanada jonli qiladi.

Muallif hikoya davomida tabiat manzaralari, qishloq hayoti va olma daraxtlarini qahramonning ichki dunyosi bilan uyg'unlashtirib, inson ruhiyati va axloqiy qarorlarning murakkabligini o'quvchiga his ettiradi. Shu tariqa, hikoya nafaqat badiiy zavq beradi, balki o'quvchiga halollik, sadoqat va axloqiy qarorlarning hayotiy ahamiyatini chuqur tushunishga imkon yaratadi.

Asosiy qism

Shukur Xolmirzayevning “Olma yemadim” hikoyasi inson ruhiyati, axloqiy prinsip va halollikni chuqur ochib beruvchi badiiy asardir. Hikoyaning markaziy qahramoni — yosh yigit Ahmad — qishloq tabiatida sodir bo‘ladigan oddiy voqealar orqali o‘z ichki dunyosini va axloqiy qarorlarini namoyon qiladi. Qahramon do‘stlari bilan sayrga chiqqanida, pishgan olma daraxtlarini ko‘rib, ularni tatib ko‘rish taklifini rad etadi. Bu oddiy voqea, aslida, insonning ichki kurashini, prinsip va axloqiy tanlovlarni ochib beradi.

Hikoyada halollik — faqat shaxsiy xulq emas, balki ijtimoiy va ma’naviy qadriyat sifatida tasvirlangan. Ahmad do‘stlarining bosimi va ichki istaklariga qaramay, olma yemaydi. Shu orqali hikoya o‘quvchiga shuni ko‘rsatadi: hayotiy qarorlar va axloqiy tanlovlar har doim oson bo‘lmaydi, lekin shaxsiy prinsiplar va ruhiy barqarorlikni saqlash insonni yanada boyitadi.

Do‘stlar — Habibulla va Mo‘min — qahramonni kulgili vaziyatga soladi, ular olma yeydi, lekin Ahmadning rad etishi hikoyaning dramatik va ma’noli tomonini kuchaytiradi. Shu tariqa, hikoya do‘stlar bosimi va shaxsiy prinsip o‘rtasidagi qarama-qarshilikni ochib beradi va o‘quvchida ichki kurashni his qilish imkonini yaratadi.

Hikoyada tabiat manzaralari va qishloq hayoti qahramon ruhiyati bilan uyg‘un ishlatiladi. Olma daraxtlari, shirin mevalar va tabiatning tinchligi — bu qahramonning ichki kechinmalari va axloqiy qarorlarini ramziy ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, hikoya inson ruhiyati, axloqiy qarorlar, sadoqat va halollik masalalarini yanada jonli va hayotiy tarzda ochib beradi.

Muallif hikoya orqali o‘quvchiga shuni eslatadi: halollikni saqlash — bu doimo oson emas, lekin u inson ruhiyatini mustahkamlovchi, shaxsiy prinsiplarni boyituvchi va ijtimoiy qadriyatlarni yuksaltiruvchi jarayondir. Hikoyaning sodda voqeasi va oddiy qahramonlar yordamida Shukur Xolmirzayev o‘quvchiga hayotiy saboq, axloqiy dars va insoniy qadriyatlarni chuqur tushunish imkonini yaratadi.

Shuningdek, hikoya yosh o‘quvchilarga halollik va axloqiy prinsipga sodiqlikning kundalik hayotdagi ahamiyatini anglashga yordam beradi. Oddiy olma orqali insonning ichki kechinmalari, axloqiy tanlovlari va shaxsiy prinsiplarning qanday sinovdan o‘tkazilishini ko‘rsatadi. Shu tariqa, hikoya nafaqat badiiy asar, balki hayotiy saboq va ma’naviy dars sifatida ham qadrlidir.

Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayevning “Olma yemadim” hikoyasi inson ruhiyati, halollik, axloqiy tanlov va sadoqat mavzusini chuqur ochib beradi. Qahramon Ahmad orqali muallif o‘quvchiga hayotiy kechinmalarni, ichki kurashlarni va do‘stlar bosimi ostida ham prinsipga sodiq qolishning qiyinchiliklarini jonli tasvirlaydi. Hikoya

sodda voqealar orqali murakkab ruhiy jarayonlarni, axloqiy qarorlarning inson hayotidagi oʻrni va maʼnaviy ahamiyatini koʻrsatadi.

Olma metaforasi va qishloq tabiatining tasviri qahramonning ichki dunyosi bilan uygʻunlashtirilgan. Shu orqali hikoya nafaqat badiiy zavq beradi, balki oʻquvchiga shaxsiy prinsiplarni saqlash, halollik va sadoqatning ahamiyatini chuqur anglash imkonini yaratadi. Hikoya yosh avlod uchun ham axloqiy darsdir: u halollik va axloqiy prinsipni hayotiy misollar orqali tushuntiradi. Shu tariqa, “Olma yemadim” hikoyasi nafaqat oʻzbek adabiyotida muhim badiiy asar sifatida qadrlanadi, balki inson ruhiyatini, ijtimoiy muhit bilan bogʻliq qarorlarni va maʼnaviy qadriyatlarni chuqur ochib beruvchi dars sifatida ham ahamiyatlidir.

Hikoya shuni koʻrsatadiki, hayotiy sinovlar, doʻstlar bosimi yoki jismoniy jozibalar ichida ham halollikni saqlash inson ruhini boyitadi, shaxsiy qadr-qimmatni mustahkamlaydi va jamiyatdagi ijtimoiy axloqiy qadriyatlarni yuksaltiradi. Shu bilan, Shukur Xolmirzayev oʻquvchiga hayotiy saboq, maʼnaviy tarbiya va insoniy qadriyatlarning qadrini chuqur his qilish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Xolmirzayev, Sh. Olma yemadim. – Toshkent: Yosh gvardiya, 2005.
2. Xolmirzayev, Sh. Hikoyalar toʻplami. – Toshkent: Sharq, 2010.
3. Sobirov, A. Oʻzbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: Akademnashr, 2012.
4. Qodirov, T. Badiiy asarlarda inson ruhiyati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015.
5. Karimov, F. Oʻzbek hikoya janri va realizm. – Toshkent: Adabiyot, 2018.
6. Abdullayev, M. Adabiy tahlil asoslari. – Toshkent: Universitet nashri, 2017.
7. Rustamov, S. Shukur Xolmirzayev ijodi: hayot va asarlar. – Toshkent: Kitob dunyosi, 2020.